

Антіпов Данило

*Хіміко-біологічний факультет, 4 курс, МДПУ ім. Богдана Хмельницького;
Науковий керівник: Федюшко Марина, к. с-г. н., доцент кафедри
екологічної безпеки та раціонального природокористування,
МДПУ ім. Богдана Хмельницького*

ЗАХИСТ І ВИКОРИСТАННЯ ЛІСУ НА ПРИКЛАДІ СТАРО-БЕРДЯНСЬКОГО ЛІСНИЦТВА

Одним із найдавніших осередків степового лісорозведення в Україні був Старо-Бердянський лісовий масив, закладений у 1846 р. Він розташований у посушливій частині Причорноморської низовини на висоті 5 - 25 метрів над рівнем моря. Тут у надлуковій частині тераси річки Молочної ґрунти супіщані, суглинисто-супіщані, зрідка піщані і на плато-суглинисто-темно-каштанові. Початок лісопосадок на Мелітопольщині пов'язаний з німецьким колоністом І.І. Корнісом (1789-1848), який з 1830 до 1844 р. посадив 12 гектарів лісу. У 1844 р. царський уряд запропонував І.І. Корнісу організувати державну лісову плантацію, яка почала діяти у 1846 р., і стала осередком державного степового лісорозведення.

На території Старо-Бердянського лісництва ростуть більш 150 видів дерев і чагарників. Основну площу займають дуби, ясен, гледичія, біла акація, берест - дерева більш стійкі до степових умов. В Старо-Бердянському лісництві водяться дикі кабани, зайці, лисиці. Також можна зустріти лося, косулю, куницю, борсука, енотовидного собаку, білку та ін. Зелені склепіння лісництва "озвучують" понад півсотні видів птахів: солов'ї, жайворонки, дрозди. Зустрічаються тут і зелено-блакитна сиворакша, помаранчевогруда малинівка, жовта плиска та ін. Взимку сюди прилітають вухата сова, жовтоголовий корольок, снігурі.

Старо-Бердянський заказник входить до складу природно-заповідного фонду України, охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення й використання. Заказник загальною площею 993 гектара розташований на території Мелітопольського району Запорізької області і перебуває у користуванні Державного підприємства "Мелітопольське лісомисливське господарство". Його межі встановлюються в природі, оформляються відповідними знаками та інформаційними матеріалами, наносяться на планово-картографічні матеріали лісовпорядкування з детальною характеристикою в таксаційних описах, територіальних органів Держземагентства та

Землекористувача, відображаються у відповідних формах статистичної звітності з кількісного обліку земель та землевпорядній документації, обов'язково враховуються при здійсненні землеустрою, розробленні містобудівної документації, проектних матеріалів щодо планування території на регіональному рівні, реконструкції та розвитку прилеглих територій.

Заказник був створений з метою збереження та охорони штучно створених у 50-х роках XIX століття лісових насаджень, високобонітетних дубових насаджень, які мають велике ґрунтозахисне значення, є об'єктом наукових досліджень, а також як середовище існування диких тварин, поселень багатьох видів птахів.

На території Старо-Бердянського заказника діє режим території та охорона які направлені на захист об'єкта Природно-заповідного фонду. Відповідно до Закону України "Про природно-заповідний фонд України" на території Заказника забороняється будь-яка діяльність, що суперечить меті та завданням Заказника, передбаченим цим Положенням, і загрожує збереженню природного комплексу, у тому числі:

- будь-яке будівництво, що може вплинути на зміну характеру місцевості, ландшафтів і не пов'язане з охороною території Заказника, крім будівництва біотехнічних споруд, пов'язаних з веденням мисливського господарства;

- рубки головного користування та прохідні рубки догляду;

- передача у господарське використання земельних ділянок Заказника, надання земельних ділянок під забудову та для іншої діяльності;

- меліоративні та будь-які інші роботи, що можуть призвести до зміни гідрологічного режиму Заказника;

- розвідувальні, підривні роботи, розробка усіх видів корисних копалин, будь-яке порушення ґрунтового покриву;

- знищення та пошкодження форм рельєфу та геологічних відслонень, збір відбитків викопної флори і фауни;

- розорювання земель, за винятком заходів по обмеженню розповсюдження пожеж;

- будь-яке засмічення та забруднення території Заказника та його водних об'єктів;

- використання хімічних засобів боротьби зі шкідниками та хворобами рослин, за винятком окремих ситуацій, коли є загроза існуючому природному комплексу, що охороняється;

- зберігання на території Заказника отрутохімікатів;

- внесення в ґрунт мінеральних добрив;

- заготівля другорядних лісових матеріалів (пнів, лубу, кори, деревної зелені, бруньок тощо);
- знищення та пошкодження дерев, чагарників, трав'янистої рослинності;
- інтродукція нових видів рослин та тварин;
- в'їзд на територію Заказника усіх видів механізованого транспорту, крім службового транспорту Землекористувача, державних природоохоронних органів та інспекційних служб, пожежних машин, під час виконання ними службових обов'язків;
- організація таборів відпочинку, стоянок автотранспорту, розведення вогнищ;

Інші види робіт, що можуть призвести до порушення природних зв'язків та ходу природних процесів, втрати наукової, природоохоронної, естетичної цінності природного комплексу, що охороняється.

Але на території є не тільки заборони, а й в установленому порядку дозволи:

- обмежена господарська, наукова та інша діяльність, що не суперечить меті та завданням Заказника і проводиться з додержанням встановленого цим Положенням режиму території;
- виробнича практика студентів природничих факультетів з дозволу Землекористувача та за погодженням з уповноваженими на те органами державної влади;
- проведення наукових досліджень та виробничої практики студентів;
- збереження та відновлення природних комплексів та об'єктів Заказника;
- проведення науково-дослідних робіт;
- регульоване сінокосіння, за винятком періоду розмноження тварин та відгодівлі ними молоді, згідно встановлених лімітів та виданих дозволів, розробленої та затвердженої план-схеми ділянок для його проведення;
- збір і заготівля лікарських рослин, насіння дерев і чагарників, дикорослих плодів, горіхів, грибів відповідно до встановлених лімітів;
- випас худоби і використання орних ділянок за призначенням, відповідно до встановлених лімітів;
- посадка лісових культур у кварталах, які вийшли з-під суцільних санітарних та інших реконструктивних рубок;
- проведення господарських заходів, запроектованих лісовпорядкуванням, а саме рубки формування та оздоровлення лісів, лісовідновлення, лісорозведення та агротехнічний догляд за

лісовими насадженнями до віку змикання, в разі, якщо ці заходи не суперечать меті та завданню Заказника за погодженням з уповноваженими на те органами державної влади;

- проведення протипожежних заходів з метою запобігання лісовим пожежам;

- проведення біологічних методів боротьби зі шкідниками лісу;

- регулювання чисельності окремих видів диких тварин, які завдають значної шкоди природному комплексу, що охороняється;

- обмежене мисливство на пернату дичину, хутрових та копитних тварин, згідно затверджених Мінагрополітики України лімітів та встановленої пропускнуої спроможності мисливських угідь.

Також для захисту лісу використовується відповідальність за порушення законодавства України про охорону навколишнього природного середовища, яка передбачає у межах Заказника за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством України.

Старо-Бердянське лісництво може використатися для туризму, бо має високий рекреаційний потенціал. Загальна оцінка рекреаційного потенціалу лісу визначається підсумовуванням оцінок естетичних, санітарно-гігієнічних, класу пішохідної доступності та стійкості лісових насаджень до рекреаційних навантажень. Різні показники рекреаційного потенціалу мають не співставленні між собою інтервали оцінок, то для кожного з них було виділено 5 класів рекреаційного потенціалу лісу (1 – найгірший клас, 5 – найкращий клас).

Наприклад максимальною оцінкою естетичних властивостей характеризується 12 квартал (11,0 балів). Високі естетичні властивості пов'язані з тим, що у межах кварталу зростають насадження, які створювалися П.М. Савицьким у 1889 році. На території кварталу зростає дубова алея, якій вже понад 125 років, а також на площі у 2 га посаджений дендрологічний сад.

Санітарно-гігієнічна оцінка Старо-Бердянського лісництва визначається за здатністю конкретної лісової ділянки очищувати атмосферне повітря від шкідливих домішок, за інтенсивністю виділення кисню та фітонцидів, а також за наявністю кількості комах. Вказані показники залежать, перш за все, від видового складу деревних насаджень, типу умов місцезростання, ступеня забруднення атмосфери на даній території.

При визначенні оцінки класу пішохідної доступності враховують наступні ознаки: початок пішохідних маршрутів, позначення місця, звідки починається піше пересування основної маси рекреантів

(рекреаційні установи, автостоянки, автомобільні дороги), визначають для кожного територіального природного комплексу. Лісові насадження Старо-Бердянського лісництва мають гарні оцінки пішохідної доступності, тому що зі сходу територія лісництва обмежується автомобільною дорогою з асфальтним покриттям загального призначення, з півдня територія виходить до с. Вознесенка. До центральної частини лісництва, у якій знаходиться с. Соснівка (у ньому проживають лісівники зі своїми родинами), також веде дорога зі штучним асфальтним покриттям.

Зазначені штучні лісонасадження дуже позитивно впливають на процеси відновлення та підтримання рівня чисельності багатьох мисливських звірів і птахів. У безлісих південних районах вони мають дуже суттєве захисне, а взимку і годівельне значення для всіх тварин.

Для ефективного ведення полювання мисливське господарство повинно мати, по можливості, компакту територію у вигляді суцільного масиву, в межах якого слід штучно створити певну структуру. Остання повинна включати експлуатаційні та відновлювальні ділянки, комплекс біотехнічних споруд, спеціально облаштовані для полювання місця (вишки, засідки і т.п.), місця відпочинку та інше. Звичайно, створення такої структури потребує не лише великих капіталовкладень, а й юридичного вирішення багатьох проблем, пов'язаних з володінням створеною власністю.

Анфілов Михайло

факультет управління і адміністрування, 2 курс, МІДМУ "КПУ";

Науковий керівник: Грищенко Є.В., доцент кафедри менеджменту і публічного управління, МІДМУ "КПУ"

РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Один з найперспективніших видів туризму в усьому світі - екологічний. Число його прихильників зростає, крізь з кожним роком.

Останнім часом екологічна діяльність енергійно розвивається. Визнають загальносвітове значення нього. Його шалений розвиток за останнє десятиліття пояснюється не тільки погіршенню екологічного стану навколишнього середовища, але й наповненістю популярних ідею відпочинку – гірських курортів, морських прибережних зон тощо. По деяким оцінкам – доля екотуризму вже припадає до усього ринку